

NASTAVLJAMO!

ŠTRAJK 29. SVIBNJA 2014., ČETVRTAK

Katakklizma koja je pogodila istočni dio zemlje bila je razlog za odgodu štrajka. Ponosni smo na naše sindikalne podružnice zbog promptne reakcije i pružene pomoći. I centrala je dala svoj doprinos. Međutim, ako smo odgodili štrajk, nismo odgodili naše tegobe. Stoga vas ponovno pozivamo u štrajk u četvrtak 29. svibnja. Ovdje ćemo odgovoriti na neka stvarna i moguća pitanja naših članova oko štrajka.

JE LI ISTINA DA SU JAVNE SLUŽBE POŠTEĐENE U KRIZI?

Visoko obrazovanje i znanost su javne službe, a javne službe su prema navodima Vlade i dijela privatnih medija bile pošteđene u ovoj krizi. Pogledajmo kako ta poštuda izgleda u stvarnosti. U 2009. godini prvo nam je povećana, a onda smanjena osnovica za 6 posto. U 2012. nije isplaćena božićnica, u 2013. i 2014. ni božićnica ni regres. 2013. je došlo do umanjjenja koeficijentata složenosti poslova za 3 posto, a u 2013. i 2014. umanjena je i osnovica za jubilarne nagrade i dnevnice. Od travnja 2014. umanjena je i naknada za troškove prijevoza. Ako je to sve još nekako i bilo podnošljivo, sada, u svibnju 2014. godine, doživjeli smo najteži udar. Do sada su se teško odlučivali na nasilno kršenje kolektivnih ugovora zakonom znajući da je to civilizacijski skandal. Nisu htjeli na sebe navući nepotreban bijes sindikata i nezadovoljstvo radnih ljudi. Sada više niti od toga ne prezaju.

Koliko su nam plaće smanjene u pet i pol godina teške krize?

Toliko su zaglibili da cijenu nemoći svoje gospodarske politike naplaćuju na račun starijih kolega i općeg položaja znanosti i obrazovanja. Naime, ukidanje dodataka od 4, 8 i 10 posto za osobe koje su u sustavu provele više od 20, 30 i 35 godina i k tome promjena obračuna plaće koja će od svibnja zahvatiti sve koji ostvaruju dodatke na doktorat i magisterij te dodatke za posebne uvjete rada, umanjit će bruto plaću pojedinih zaposlenika i više od 10 posto. Tako će primjerice bruto plaća redovitog profesora u trajnom zvanju sa 36 godina staža biti manja za 10,7 posto, odnosno 1141 kunu neto (samac u Zagrebu), samo po osnovi ukidanja dodataka od 4, 8, i 10 posto i promjene obračuna plaća. S obzirom na ionako vrlo nisku plaću i nesigurnost koju donose najave o *outsourcingu*, navedene promjene će znatno utjecati i na nenastavno osoblje. Plaća čistačice s dugogodišnjim stažem od 36 godina od svibnja će biti dodatno niža za 9,1 posto, odnosno 282 kune neto (samica u Zagrebu).

Ako se gleda pad kupovne moći naših plaća od 2009. godine (smanjenje plaće po osnovi svih dosadašnjih i sadašnjih rezanja te ako se uračuna inflacija), brojke su još veće:

- **redoviti profesor u trajnom zvanju (36 g. staža) – smanjenje 21,3 posto**
- **čistačica (20 g. staža) – smanjenje 18,7 posto**
- **tehnički suradnik – laborant (20 g. staža) – smanjenje 16,9 posto**
- **docent (10 g. staža) – smanjenje 13,2 posto**
- **asistent bez magisterija i doktorata (3 g. staža) – smanjenje 12,6 posto.**

Dakle, sustav znanosti i obrazovanja itekako je zahvaćen smanjenjem plaća, a treba pridodati i umanjjenje naknada za prijevoz, dnevnicu i osnovice za jubilarne nagrade.

Isto tako, važno je imati na umu da su potezi Vlade od 2009. do danas u dobroj mjeri amortizirani prosvjetnim dodatkom kojeg su sindikati obrazovanja ugovorili krajem 2006. godine. Taj je dodatak u periodu od sredine 2007. do sredine 2012. uvećao plaću za 13,7 posto i da ga nije bilo, neke plaće bi pale i više od 30 posto.

Međutim, bez obzira na tu kompenzaciju, najmanji pad realne plaće, kao što vidimo, od početka krize iznosi 12,6 posto (za asistenta). U tom istom periodu realni BDP je pao 12,3 posto. Dakle, nema niti jedne plaće kod nas koja nije prošla lošije nego što je ukupni pad gospodarstva.

I na koncu, ako nam netko kaže da je privreda prošla gore od nas, onda pozovimo statistiku koja govori o odnosu plaća u javnim službama i prosječne plaće u privredi. Taj je indeks

Diskriminirajući odnos prema znanosti, obrazovanju i javnim službama je trajna pojava u ovoj državi. (...) Ne radi se o nedostatku novca, već o nedostatku političke volje.

iznosio 2008. godine 87,9. Zadnji podatak u veljači kaže da se taj omjer pogoršao na našu štetu i iznosi 81,6. Kriza je, dakle, naše zaposlene pogodila u većoj mjeri nego zaposlene koji su zadržali radna mjesta u privredi, u prosjeku.

Je li situacija bila bolja prije krize?

Diskriminirajući odnos prema znanosti, obrazovanju i javnim službama je trajna pojava u ovoj državi. Prije krize opravdanje je bilo „rasterećenje privrede“ (sjećate se te fraze), pa su naše plaće rasle sporije nego plaće u privredi. Morali smo zbog toga štrajkati u studenom 2006. godine. Danas je opravdanje „izlazak iz krize“ pa naše plaće padaju, kao što vidimo, i više nego što pada BDP. Ne radi se o nedostatku novca, već o nedostatku političke volje. Situacija je loša i na drugim obrazovnim razinama. O tome govore i posljednji podaci DZS-a (za 2012.) koji ukazuju na paradoksalnu činjenicu da je u djelatnosti obrazovanja ostvarena najniža prosječna plaća za VSS, neznatno viša od plaće NKV radnika u duhanskoj industriji. Taj fenomen prisutan je već godinama (isti podaci sežu do 2001.), pri čemu se razlika u odnosu na

bruto plaće u ostalim djelatnostima posljednjih godina sve više povećava.

Kako se financira znanost i obrazovanje u RH?

Osim rada u znanosti i obrazovanju, u Hrvatskoj ni sam sustav nije financiran adekvatno. Prema podacima Eurostata, ukupna izdvajanja za tercijarnu razinu obrazovanja koja uključuje sve troškove vezane uz taj sektor u 2009. bila su samo 0,8 posto BDP-a i samo su tri zemlje EU (Latvija, Slovačka i Velika Britanija) imale nižu razinu izdvajanja od RH. Prosjek EU je iznosio 1,2 posto. Ako se u obzir uzmu sve razine obrazovanja, situacija je još gora. Hrvatska je u 2009. za sve razine obrazovanja ukupno izdvajala 4,3 posto BDP-a (manje je izdvajala samo Slovačka), a prosjek EU je bio 5,4 posto BDP-a. Od 2009. do danas podaci koje je moguće dobiti analizom državnog proračuna pokazuju kako se situacija po pitanju izdvajanja za visoko obrazovanje nije poboljšala. Isto tako, izdvajanja za istraživanje i razvoj u padu su od 2009., a 2012. su iznosila samo 0,75 posto BDP-a što je daleko ispod prosjeka EU od 2,1 posto BDP-a.

ZAŠTO NISMO SPREMNI NA DALJNJA ODRICANJA?

ZAŠTO NEMAMO RAZUMIJEVANJA ZA VLADU?

Pitat će vas simpatizeri vladajuće koalicije, ili pak oni uvijek dobronamjerni ljudi, ne bismo li trebali imati više razumijevanja za Vladu u ovom teškom vremenu? Reći će nam da ne mislimo na interese cijele zemlje. Reći će nam da u zemlji nema novaca pa kako bi onda bilo novaca za nas?

Je li smanjenje plaća ekonomski opravdano?

Nije moguće uočiti pozitivne efekte smanjivanja plaća na ekonomsku situaciju u državi. Ako se uzme u obzir da su sve zemlje EU osim Hrvatske i Grčke izašle iz recesije, pitanje je što je s novcima koji su se oslobodili smanjivanjem plaća. Vlada tim novcima nije potakla otvaranje novih tvornica, nije povećala naknade za nezaposlene i socijalno ugrožene, nije smanjila neku vrstu poreza, a nije ni smanjila deficit niti javni dug. Dapače, javni dug je prema podacima HNB-a samo prošle godine porastao za 11,2 posto BDP-a u odnosu na 2012. iako je cjelokupna ekonomska politika vođena potrebom smanjenja javnog duga i deficita, ciljeva zbog kojih se već dvije godine mrcvare naši ljudi. Dakle, dešava se upravo suprotno od onoga što Vlada želi postići. Za mnoge ekonomiste sasvim

očekivano. Prognoze različitih institucija predviđaju da će Hrvatska i ove godine biti u recesiji. Veća stopa rasta 2015. prognozira se čak i Grčkoj. Toliko o uspjehu trenutne ekonomske politike i mjera koje je Vlada provodila. Očito vladina politika štednje djeluje negativno na svim razinama, a podaci pokazuju kako nema nikakvih pozitivnih efekata na opće ekonomsko stanje u zemlji, dapače efekti su negativni na makro razini, ali i na razini svakog pojedinca kojem je plaća smanjena pa mu je teže otplaćivati kredit, školovati djecu ili plaćati režije.

Zar doista nema novaca?

Dobar dio naših ljudi prihvaća raširenu zabludu da u zemlji nema novaca. Doista, ima li novaca u gospodarstvu? Guverner Vujčić u časopisu Banka na naslovnoj stranici izjavljuje: „Novaca ima za sve“. Novaca ima u bankama, u drugom mirovinskom stupu, u rastućoj štednji... Zašto onda taj novac ne uđe u privredu i ne pokrene proizvodnju? Pokretanjem proizvodnje proračun bi se počeo bolje puniti, zaposlenost bi porasla, deficit bi se počeo smanjivati, a rast javnog duga bi usporio. U takvoj situaciji, svakoj normalnoj vlasti primarni interes više ne bi trebao biti rezanje plaća, već stvarno povećanje efikasnosti javnih sustava. Međutim, pokretanja proizvodnje nema jer nema projekata, a njih nema iz

razloga što se nitko ne usudi ulagati ako nema kome prodati nove proizvode; kupaca je sve manje jer stanovništvu pada kupovna moć zbog rušenja cijene rada. To ekonomisti nazivaju padom potražnje. Kažu naši ljudi: eto, kriza je, i zbog toga nema novaca. Ne, upravo zato što građani nemaju novaca, kriza traje i trajat će. Zato je suludo svako smanjivanje plaća u takvom stanju ekonomije. To je kao da pothlađenom čovjeku stavljate led na tijelo.

Kažu naši ljudi: eto, kriza je, i zbog toga nema novaca. Ne, upravo zato što građani nemaju novaca, kriza traje i trajat će. Zato je suludo svako smanjivanje plaća u takvom stanju ekonomije.

Hrvatska se ne mora bojati inflacije dok postoji nedovoljna potražnja. Svjež novac ju neće potaknuti, ali bi mogao potaknuti

Ima li novaca država? Država ima problem sa sve slabijim punjenjem proračuna jer pada proizvodnja. Međutim, to sposobna vlast zna lako riješiti.

Ima li novaca za znanost i obrazovanje? Za nas nikada nije bilo novaca, kao što smo rekli gore. U javnim se službama u ime smanjenja proračunskog deficita provodi sustavno rezanje materijalnih prava i snižavanje cijene rada, a u isto vrijeme se u predstečajnim nagodbama do kraja 2013. otpisalo gotovo 900 milijuna kuna državnih potraživanja.

Što treba raditi?

Dakle, smanjenje plaća i izdvajanja za znanost i visoko školstvo nisu nas doveli do oporavka ekonomije ni do uravnoteženja proračuna, a niti neće. Politika štednje u Europi je od početka krize dovela do pada investicija za 25 posto, a broj osoba koje su prema navodima Europske komisije na granici zone siromaštva u EU premašuje 120 milijuna ljudi. Cilj svake Vlade u ovom trenutku bi trebalo biti povećanje zaposlenosti i stvaranje pretpostavki za jačanje potrošnje jer samo to znači i nove investicije i povećanje zaposlenosti. Redoslijed ne može biti obrnut; nove investicije gotovo su nemoguće bez oporavka potrošnje. Utoliko je tragično vidjeti neupućene članove Vlade koji „privlače“ investitore, traže promjene Zakona o radu i osnivaju povjerenstva za investicije.

Država nije domaćinstvo i za razliku od domaćinstva ima gotovo neograničenu mogućnost zaduživanja, ali i mogućnost stvaranja novog novca, odnosno njegovog tiskanja, čime su se u ovoj krizi određene zemlje i poslužile. Država se može zadužiti u zemlji, a ne samo u inozemstvu (naš je javni dug još uvijek ispodprosječan u EU, a sada su još i kamatne stope naglo pale), može angažirati zamrznuta sredstva u štednji, može provesti oslobađanje od dugova... Sposobna vlast može sve. Nesposobna sluša što joj govore birokrati u EU.

potražnju. Strah od inflacije je tim više neracionalan što se Hrvatska trenutno nalazi na vratima najopasnije ekonomske pošasti – deflacije (pad cijena), koja znači kataklizmu nacionalne ekonomije, zatvaranje poduzeća, odgađanje investicija i ogroman rast nezaposlenosti. Cijene u RH padaju već tri uzastopna mjeseca. Samo se neupućeni ljudi tome raduju. Upućeni strahuju. Inflacija je loša pojava samo onda kada je ekonomski organizam zdrav. Ona je tada kao vrućica, koja pregrijava već topli organizam, ali se lijekovima da držati pod kontrolom. Međutim, deflacija je hlađenje ekonomskog organizma kao polagano umiranje već bolesnog pothlađenog organizma. Njemu treba topline i bržeg krvotoka što kriznom i bolesnom ekonomskom organizmu omogućuje angažman ili novog ili imobiliziranog novca. Ljudima u ovoj situaciji treba povećati plaće, a ne smanjivati ih.

Nesposobna vlast i umišljeni sindikati

Dakle, ne možemo imati razumijevanja za Vladu koja gornja pitanja uopće ne razumije.

Netko će sigurno reći: „Odakle vama sindikalcima umišljenost da vi to sve razumijete?“

Stavovi koje ste ovdje pročitali nisu sindikalna izmišljotina, već pripadaju ekonomskoj školi koja izlaz iz krize vidi u povećanju potražnje te rastu kupovne moći stanovništva, a cilj su joj povećanje proizvodnje i smanjenje nezaposlenosti. Ona se trenutno prakticira u SAD-u i Japanu i u oba slučaja dala je sada u krizi veoma vidljive rezultate. Pripada školi najvećeg ekonomiste 20. stoljeća J. M. Keynesa, i današnjih nobelovaca Paula Krugmana i Josepha Stieglitza. Iako se Hrvatska razlikuje od spomenutih zemalja načelna ideja itekako je primjenjiva i kod nas. Bez poticanja potražnje, nema oporavka.

Nažalost, na našem se kontinentu primjenjuje druga škola koja već pet godina ne daje rezultata niti u RH niti u EU. Jednako je prakticiraju i zagovaraju HDZ i SDP. To je politika štednje i stiskanja potrošnje. Ona brine o stabilnosti ekonomskog stanja pod paskom MMF-a i sličnih institucija. Ona koristi bankarima, kreditorima i bogatom dijelu stanovništva.

U Zagrebu, 23. svibnja 2014.

Sastavili: Viliam **Ribić** i Matija **Kroflin**
Uredio: Robert **Brozd**